

JUNGNÉ FONT JUDIT

Négy nemzetközi angol nyelvvizsgarendszer 7–12 évesek számára: összehasonlító elemzés II.*

Four international large-scale proficiency tests developed for young EFL learners aged 7 to 12. A comparative analysis II

The study compares four large-scale international proficiency tests developed for young learners of English as a Foreign Language, aged 7–12. It analyses whether the linguistic demands of the tests can be aligned to a certain level of proficiency and to what extent the exams take into account young learners' age-related special needs and characteristics of their language learning. As the exam boards define the language levels of their tests by referring to the six proficiency levels of the Common European Framework of Reference, they provide opportunities for comparison and assessment of their attention to validity and reliability.

The paper is organised into three sections. The first one provides a brief overview of the assessment terms of communicative testing and the most important general characteristics of young learners. The second section discusses what the tests aim to achieve, what ages they are designed for, and how they are linked to the CEFR levels. The third part compares and analyses the strengths and weaknesses of exam tasks. It presents the construct and structure of the exams, investigating what is integrated into one test, what language skills are tested individually or in an integrated fashion, and what their weight is. It presents to what extent the exams employ language use ability tasks and what kind of activities and performances they require on the part of the test taker. Finally, it examines how they evaluate children's achievement and what they reveal about scores.

A hallásértés mérésére alkalmazott tesztelési eljárások

A hallásértési képesség önmagában is interaktív folyamat: nemcsak a hanghullámok észlelését, hanem azok értelmezését, interpretációját is jelenti. Különbőle kognitív és affektív műveleteket indít el a hallgatóban, melyek segítségével azonosíthatóvá válik a közlés célja, műfaja, felismerhetővé válnak a beszédfunkciók. Megítélésénél fontos szempont az autentikusság, hogy a hallott szöveg által előidézett helyzet valóságos élethelyzetre emlékeztessen (Bárdos 2000: 110).

	Cambridge (25)	City & Guilds (30)	Pearson (15)
1.	párosítás/nevek, személyek	feleletválasztós/képek	feleletválasztós/képek
2.	rövid válasz	feleletválasztós/mondatok	rövid válasz

* A dolgozat első részét és teljes irodalomjegyzékét az előző, 2011/4. számunkban adtuk közre. – *A szerk.*

	Cambridge (25)	City & Guilds (30)	Pearson (15)
3.	párosítás, személyek, tárgyképek	infokeresés, hibajavítás	
4.	feleletválasztós/képek	rövid válasz	
5.	rajzolás, színezés		

9. táblázat. A hallásértési feladatok tesztelési eljárásai (itemek száma)

A hallásértés alapvető fontosságú képesség nemcsak a nyelvtanulásban, hanem az iskolai munka egészében, a tanulás minden fajtájában. A szóbeli szövegértés képességére szüksége van a diáknak, amikor a tanári beszédet, a társak beszédét próbálja megérteni, vagy amikor a célnyelvi hanganyagot dekódolja. A hanganyagok lényeges kritériuma, hogy ne legyenek a gyerekek számára túlzottan kiszámíthatóak. A 9. táblázat a hallásértési képesség tesztelésére alkalmazott feladattípusokat mutatja be.

A hallásértési feladatok értékelése

A 10. táblázat bemutatja a vizsgarendszerek által alkalmazott önálló és integrált hallásértési feladatok számát. A vizsgákon szereplő hallásértési feladatok megoldása elsősorban a gyerekek szelektív hallásértési képességét mozgósítja: a főbb pontokra való emlékezést (*skimming*), az egyféle vagy egyetlen információ megkeresését-megtalálását (*scanning*) és az információátvitel (*information transfer*) képességét. A feladatok száma a különböző vizsgarendszerekben eltérő, a *Cambridge* öt, a *City & Guilds* négy, a *Pearson* két hallásértési feladatot alkalmaz. A *Trinity* vizsgán nincs önálló hallásértési feladat. A vizsgák feladatai között néhány a készség azonos aspektusát méri.

	Cambridge	City & Guilds	Pearson	Trinity
Hallásértés	4	3	1	0
Integrált beszéd és hallásértés	1	1	1	0

10. táblázat. A hallásértést önállóan és integráltan vizsgáló feladatok száma

A gyerekek minden valószínűség szerint találkoztak már hasonló feladatokkal a tanítási órákon, mivel a leggyakoribb nyelvkönyvekben ezeket a típusokat használják, így a vizsgafeladatok az ismerőség kritériumának megfelelnek. A *Pearson* vizsgán nem szerepel párosítási feladat, a *Cambridge*-ben kettő is. Mindhárom vizsgán van feleletválasztós feladat képekkel, valamint rövid választ kérő írásfeladat. A *Pearson* vizsgán kérdésekre ír válaszokat a tanuló, a másik két teszten egy kérdőív és egy útiterv adatait egy-egy szóval kell kiegészítenie. A *City & Guilds* vizsgán négy opció szerepel, a másik három vizsgán csak három közül lehet választani, aminek az a veszélye, hogy nagyobb teret enged a véletlen találatoknak. A *Pearson* tesztben természetes, életszerű szituációt teremt, hogy az írásbeli feladatlapon kérdésekkel orientálják a gyerekek könnyen elterelhető figyelmét. A kérdések megjelenítése a *Cambridge* vizsgán is hasonló céllal, a gyerekek figyelmének megragadása érdekében történik, segítheti őket a megfelelő információ kiválasztásában.

A *Cambridge* mind az A1, mind az A2 szintjén azonos típusú feladatokat alkalmaz, és ez a vizsga is színes illusztrációkkal teszi szemléletessé, vonzóvá a feladatokat,

amelyeket a gyerekek színes ceruzával oldanak meg. A feladatok rövidek, az első és a harmadik hasonló jellegű párosítási feladat, ezekből egy is elegendő lenne. A vizsga öt rövid, színes feladatának erénye, hogy vizuálisan vonzóak, ugyanakkor igazi tartalmi bekapcsolódást nem igényelnek, a gyerekek reakciójára, szerepszerű viselkedésére nincs szükség. Mindazonáltal a feladatok életszerűek, valóságos élethelyzetekben is találkozhatnak velük a gyerekek: személyek azonosítása, bemutatása leírás alapján, információ kérése és elfogadása, utasításoknak megfelelő cselekvés. A színezős, rajzoló ötödik feladat megfelel a játékoság alapelveinek.

A *City & Guilds* vizsgán két zárt és két nyitott feladattal találkozunk. A hallásértési feladatok nem szövegbe ágyazott szituációból indulnak ki, hanem egymástól független mondatok alapján kell négy kép közül számokat, dátumokat, neveket, irányokat azonosítani és kiválasztani, tehát ezek a feladatok az életszerűség elvének kevéssé felelnek meg. Valóságos élethelyzetre a negyedik feladat emlékeztet leginkább: le kell jegyezni a kirándulás programtervének legfontosabb adatait. Mivel nem párbeszédből vagy más természetes szituációban kell meghallaniuk a gyerekeknek az információt, kevésbé van szükségük az információ kikeresésére és a lényeges pontok kiválasztására (vagyis a *scanning* és *skimming* képességek alkalmazására), míg a *Pearson* és *Cambridge* vizsgákon valódi, életszerű szituációkból kell a megfelelő információt kinyerniük.

A *Pearson* vizsgán a szituációba ágyazottság jól érvényesül, a feladatok azonos téma köré épülnek, közös kontextus kapcsolja össze őket. Már a feladatok indítása belevonja a vizsgázókat a Brown család élethelyzetébe, mindennapjaiba. Párbeszédbe ágyazottságuk, témaválasztásuk, nyelvi fordulataik természetessége következtében megítélésünk szerint a *Pearson* vizsga hallásértésszövegei tűnnek a leginkább autentikusnak, ezek a helyzetek emlékeztetnek a leginkább valóságos élethelyzetekre.

Véleményünk szerint a legkevesbé a *City & Guilds* vizsgára jellemző az életszerűség: a vizsga első két feladata különálló mondatokon méri a hallásértést. A harmadik és negyedik feladat autentikus: egy iskolai plakát hibás adatait kell kijavítaniuk a gyerekeknek, illetve az osztálykirándulás elhangzó programjából kell bizonyos információkat lejegyezniük, de ezek nem túl érdekfeszítőek, nem túl magas az önjuttalmazó motivációjuk. Az egyik adatkitöltő vagy adatjavító feladat helyett egy párosítási feladat játékosabb, motiválóbb lenne.

A *Cambridge* vizsga öt feladatából a második, rövid választ elváró feladat olvasásértést is feltételez: az elhangzó szöveg kontextusa és kulcsszavai alapján (*Expensive?*, *Where is it?*, *Open which days?* *Times?*) a hiányos mondatokat egy-egy szóval kell kiegészíteniük a gyerekeknek (*Free for ...*, *Next to the ... factory*, *From ... to Tuesday*, *Opens ... Closes 10.30*) a formai elemekre is figyelve. A *City & Guilds* vizsga első három feladata önállóan, a negyedik integráltan méri a hallásértés képességét: egy hallott programtervből adatokat kell megtalálni és leírni. A feladattípusok mindegyike objektíven értékelhető eredményeket ad. Különösen jól nyomon követhető az integrációra való törekvés a *Pearson* vizsga három készséget integráló második feladatában: a vizsgázónak a hallott információ dekódolásán kívül el kell olvasnia és meg kell értenie a megadott szituációs helyzetet és a rá vonatkozó kérdéseket, majd ezekre a hallottak alapján írásban kell válaszolnia. Ugyanakkor felmerül a kérdés, hogy melyik készséget méri a feladat. Az első feladat zárt, a második nyitott, önálló szövegalkotást igényel.

A *Pearson* vizsgán a hallásértés mérésére látszólag kevés hangsúlyt fektetnek, a képességet csak két feladat méri, de azok a célnak megfelelőek, a készség más-más aspektusát tesztelik, a feladatok integráltsága és eltérő jellege a készség különböző oldalainak a mérését teszik lehetővé.

A KER előírásai szerint A1-es szinten lassú, hosszú szüneteket tartalmazó hanganyagra van szükség, hogy a vizsgázónak elegendő ideje legyen a jelentés feldolgozására. A *City & Guilds* vizsga hanganyaga ilyen, külön álló mondatokat alkalmaz A2-es szinten is. A hanganyagok nyelvi szintje mindhárom vizsgán a KER A1, illetve A2-es nyelvi szintjeinek felel meg. Valamelyest nagyobb kihívást a *Pearson* vizsga teszti jelenthet, ahol összetettebb nyelvi kontextus, hosszabb kérdések és szituációk is előfordulnak, például: Anna talks to her friend Sally about her hobby. Anna asks Mr Brown if she can go horse riding. Which riding school does Anna want to go to? Where does Sandy like riding most? What was Andrew doing when he broke his arm? What is Anna going to do at Sandy's house?

Az olvasásértés és az íráskészség mérésére alkalmazott tesztelési eljárások

Az olvasásértés összetett képesség, magába foglalja többek között az olvasási készség mellett a dekódolási készséget, az állandóan bővülő szókincs és nyelvi struktúrák felismerését és megértését: a szemantikai, szintaktikai és grafofónikus (az írott szóalakok által nyújtott) jelzések alapján a jelentés előrevetítését; a meglévő tudás, ezen belül a különböző típusú tudásnemek felhasználásának a képességét; a fő mondanivaló és az összefüggések felismerésének képességét (McKay 2006: 224). Az írás – éppúgy, mint az olvasás – folyamat és produktum is egyszerre. A nyelvtanulóknak nemcsak az olvasás korai szakaszának fizikai és kognitív követelményeivel kell megbirkózniuk, hanem a célnyelven történő írás és az írásbeli produktum létrehozásának folyamatát is tanulniuk kell.

Az íráshoz a következő részképességekre van szükség: a célnak és a hallgatóságnak való megfelelés, a szerteágazóan bővülő szókincs és nyelvi struktúrák ismerete, a bekezdések logikus elrendezése, a kötőelemek megfelelő alkalmazása, a szövegstruktúra műfaji követelményeinek ismerete, a központosítás, a vázlatírás, az önálló szövegalkotás képessége (McKay 2006: 247). Az írás komplex tevékenység, számos tényezőre szimultán kell a vizsgázónak figyelnie: betűírásra, szókincsrre, nyelvtani struktúrákra, helyesírásra, a szöveg elrendezésére, megszerkesztésére.

Cambridge (25)	City & Guilds (30)	Pearson (15)
1. párosítás / szóképdefiníció	1. szövegkiegészítés / szóbank	1. szövegkiegészítés / megadott válaszokhoz
2. igaz / hamis	2. szövegkiegészítés / feleletválasztás	2. párosítás / kép-szöveg
3. szövegkiegészítés / feleletválasztás	3. infokeresés / képek	3. szövegkiegészítés / önálló
4. szövegkiegészítés / szóbankból, címválasztás	4. infokeresés / kérdőív	

Cambridge (25)	City & Guilds (30)	Pearson (15)
5. szövegkiegészítés / történet alapján		
6. szövegkiegészítés / feleletválasztós		
7. szövegkiegészítés / önálló		

11. táblázat. Az olvasásértési feladatok mérésére alkalmazott feladattípusok

A 11. táblázatban a *Cambridge*, a *City & Guilds* és a *Pearson* vizsgák olvasásértést mérő feladattípusait tüntettük fel. A *Trinity* vizsga nem szerepel közöttük, mivel nem tartalmaz olvasásértést vizsgáló feladatot. Az olvasásértési feladatok között a leggyakoribbak a különböző típusú szövegkiegészítések. A *Cambridge* vizsgán ötöt, a *City & Guilds* vizsgán kettőt, a *Pearson* vizsgán egyet találunk belőlük. Közülük a *Cambridge* kettő, a *Pearson* egy olyan integrált feladatot alkalmaz, ahol a gyerekeknek önállóan kell beírniuk a hiányzó szövegrészeket. A 12. táblázat a *City & Guilds*, a *Pearson* és a *Trinity* vizsga íráskészséget mérő feladattípusait mutatja be. A leggyakrabban előforduló feladattípus a vizsgákon az irányított szövegalkotás egy vagy több kép alapján, illetve levél és e-mail írása. A *City & Guilds* mindkét feladata, a *Pearson* egyetlen írásfeladata és a *Trinity* két feladata (az ötből) ilyen típusú. A *Cambridge* vizsgának nincs írásbeli feladata.

City & Guilds	Pearson	Trinity
1. irányított szövegalk. válaszlevél	1. szövegalkotás / képek alapján	1. irányított szövegalk. e-mail, képeslapírás
2. szövegalkotás / képleírás		2. tényszerű írás / recept, útbaigazítás
		3. leírás / napló, történet, kedvencek
		4. irányított szövegalk. levélírás
		5. történetírás

12. táblázat. Az íráskészséget mérő feladatok alkalmazott módszerei

Az olvasás- és írásfeladatok értékelése

A 13. táblázat azt mutatja be, hogy az egyes vizsgákon hány feladat méri önállóan, illetve integrált formában az olvasás- és íráskészség szintjét. A feladatok elemzése során arra keresünk választ, hogy ezek a feladatok ténylegesen mérik-e mind az olvasásértést, mind az íráskészséget. A feladatok elsősorban nem az extenzív olvasásértési készséget vizsgálják, hanem az információk megtalálásának és a lényeges pontok kiválasztásának képességét, a szöveg kiegészítésével megoldható feladatokban pedig az intenzív olvasásértési készségüket kell a tanulóknak alkalmazniuk.

	Cambridge	City & Guilds	Pearson	Trinity
Integrált olvasás-írás	7	1	3	1
Íráskészség	0	1	1	4
Olvasásértés	0	3	0	0
Nyelvhasználat	0	1	0	0

13. táblázat. Az olvasás-íráskészséget önállóan és integráltan vizsgáló feladatok száma

Szükséges-e a gyerekek szókincsét önállóan mérni? McKay szerint a lexikális tudás a tanuló tematikus tudásának egyik indikátora, és fontos a szövegértéshez (2006: 231). A szókincsét vizsgálhatjuk beágyazottan, például olvasásértés formájában, vagy önállóan is. Mivel a gyerekek a jelentésért tanulnak meg olvasni, az a legésszerűbb megoldás, ha olvasásértés formájában mérjük a szókincsüket. Ezt az eljárást alkalmazza a *Cambridge* vizsga első feladata: definíciók dekódolása alapján kell a szóképet azonosítani és a megfelelő definícióval párosítani. A szókincs ilyenfajta vizsgálata az olvasásértési feladatok megfelelő bevezetése. Az igaz-hamis állítások valóságtartalmának eldöntésére épülő második feladat nem méri pontosan a készség működését, mivel a *dichotómiára* épülő feladatokban ötven százalékos lehetősége van a tanulónak a jó válasz kitalálására (Alderson, Clapham és Wall 1995: 51). A harmadik feladatban a párbeszéd egyik szereplőjének mondatait – ha nem is önállóan, de mondatbankból kiválasztva – kell a gyerekeknek megalkotniuk, s ehhez bele kell képzelniük magukat a szereplő helyzetébe. A soron következő négy kiegészítési feladatban ugyanígy a történetek elolvasása és megértése jelent nehézséget. Az ötödik feladatban az alapul szolgáló viszonylag hosszabb történet mondatokra tagolása áttekinthetőbbé teszi a feladatot, növeli a gyerekek figyelemkoncentrációját, megkönnyíti az információkeresést. Ugyanakkor a gyerekeknek észre kell venniük, hogy a szövegben nem szó szerint találják meg a keresett információt, stratégiai tudásukat is mozgósítaniuk kell (Paul didn't enjoy seeing in the film. Sam and Vicky in the sea. A szövegben: He watched Sam and Vicky. They played in the water. Paul didn't like watching them and closed his eyes). Nyomon követhető a *Cambridge* vizsga azon törekvése, hogy a vizsgázók az egyszerűbb, zárt feladatoktól a bonyolultabb, önálló megoldásokat igénylő nyitott feladatokig fokozatosan jussanak el. A *Cambridge* sokrétű, módszeresen egymásra épülő feladatai komplex módon veszik igénybe a diákok olvasásértési képességét. A vizsga a képesség mérésére nyitott feladatként a szövegkiegészítést alkalmazza. Az egyik (ötödik) nyitott feladatban a történetre épülő hiányos mondatokat, a másokban (hetedik) pedig egy félhivatalos levelet (jelentkezés fotópályázatra) kell a gyerekeknek kiegészíteniük. Az íráskészség integrált mérése e két feladat megoldására korlátozódik, a *Cambridge* ezt a készséget önálló feladatokkal nem vizsgálja. Az íráskészség mérésének a vizsgaleírás szerint az olvasásértési feladatokba integrálva kellene megjelennie, de mint láttuk, a hét feladtból erre csak kettő tesz kísérletet. Az összes feladat objektívan mérhető, és nincs közöttük olyan, amelyik egyéni megoldásokat tenne lehetővé. Erre a szóbeli vizsga ad lehetőséget.

A *City & Guilds* vizsgán egyaránt helyet kapnak az olvasási, az olvasási-írasi és a kifejezetten az íráskészség mérésére irányuló feladatok. A vizsgafejlesztők szándékával összhangban mind a négy készség mérése megvalósul, önálló vagy integrált

formában. Ugyanakkor az olvasásértést mérő két hosszabb, 15 mondatos szöveg árnyaltabb feladatokat indokolna. A feladatok megítélésünk szerint nem eléggé érdekfeszítők. Ezen hosszabb lélegzetű szövegek megértésének ellenőrzésére nem találunk megfelelő feladatokat, a képesség mérése kimerül képek azonosításában és filmtípusok kikeresésében. A második olvasásértési feladatban a kontextus alapján kell kipipálni azoknak az ételeknek és italoknak a képét, amelyeket a nagynéni megvásárolt. A feladat az igaz-hamis feladatokra emlékeztet, teret enged a véletlen találatoknak. A vizsga változatos szövegfajtákat alkalmaz, és szinte mindegyik készségfajta vizsgálatát megcélzza, a feladatok azonban nem eléggé érdekesek, nem teszik lehetővé a különböző szerepekkel való azonosulást: a harmadik olvasásértési feladatban egy meg nem nevezett iskola a tanulói körében végzett közvélemény-kutatás eredményét ismerteti a különböző műfajú filmek közkedveltségéről, a vizsgázóknak pedig az a feladatuk, hogy megállapítsák és leírják, hogy az iskola egyik gyerekcsoportjának melyek a preferenciái. A feladat nem teremt olyan kontextust, amely érdekessé tenné a gyerekek számára az adatkeresést. Az írásfeladatok némiképp módot adnak egyéni megoldásokra: a megadott képről vagy saját élményeiről írhatnak. A két különböző nehézségű feladat (képleírás, önálló szövegalkotás) megoldására azonos pontszámot kapnak. A *Pearson* vizsga írásbeli feladatlapjában egyaránt szerepel integrált olvasás- és íráskészséget vizsgáló és az íráskészséget önállóan mérő feladat. A vizsgán a gyerekeknek a nyelvhasználati képességeiket interaktív módon kell alkalmazniuk: a párbeszéd egyik szereplőjének a helyébe kell lépniük ahhoz, hogy kérdéseket tudjanak alkotni. A képek sugallta szituációkba szintén bele kell helyezkedniük, és ki kell választaniuk a megfelelő reakciót. A szövegkiegészítési feladatban a szövegösszefüggést kell feltárniuk ahhoz, hogy a hiányzó szavakat ki tudják következtetni. A vizsga nem alkalmaz olyan összefüggő szövegeket, amelyek lehetővé tennék az olvasásértés árnyaltabb, komplexebb vizsgálatát. Mivel hiányoznak a narratívák, nem találkozunk az információ kikeresésének és a lényegi pontok kiemelésének képességére épülő feladatokkal sem. Ahhoz, hogy a párbeszéd egyik szereplőjének a mondanivalóját megalkothassák, a szituációkhoz a megfelelő szöveget rendelhessék hozzá, és a hiányos szövegeket kiegészíthessék, az intenzív olvasási készség alkalmazására van szükség. Az íráskészséget mérő feladatban – történetírás képek alapján – a családi kirándulás mozzanatait kell írásba foglalniuk. Az önálló szövegalkotás képek alapján kognitív terhet is ró a vizsgázókra: először dekódolniuk kell, mi történik a képeken, majd ezt megfelelő nyelvi formába kell önteniük, szem előtt tartva, hogy a kép olyan részleteit próbálják csak leírni, amelyeknek a kifejezésére megvannak a nyelvi eszközeik. El kell különíteniük a fontosat a kevésbé fontostól, és a fontosat megfelelő stratégia alkalmazásával kell kifejezniük. Az önálló íráskészséget mérő feladat az A2-es szint követelményeit némiképp meghaladja. A KER követelményrendszere szerint a vizsgázónak csak a közvetlen szükségleteihez kapcsolódó témákban kell tudnia rövid, egyszerű feljegyzéseket készíteni, állandósult kifejezések használatával.

A *Trinity* vizsgán nincsenek önálló olvasásértésre irányuló feladatok, mert a leírás szerint a képességet integrált formában mérik. Ezzel szemben azt látjuk, hogy az írásbeli vizsga öt feladata közül egy integrálja az olvasásértést és az íráskészséget, a másik négy kizárólag íráskészséget mérő feladat. Az írásbeli vizsga a diák által készített portfólió értékeléséből, egy olvasás-írás feladatból és egy írásfeladatból áll.

A portfólióban három feladat teljesítését kell bemutatni; a feladatokat egy előre megadott listáról választják ki a gyerekek (*The Portfolio Tasks for the current year*), és a feladatok önálló megoldását nyelvtanárunkkal igazoltatják. Ez azt jelenti, hogy a vizsgán nem hoznak létre szöveget, már elkészített feladataikat hozzák magukkal.

A portfóliónak a következők teljesítését kell tanúsítania: egy 40–60 szavas levelezési feladatot (e-mail, képeslap, levél, meghívó írása), egy 80–100 szavas tényszerű írásfeladatot (útbaigazítás, utasítás, recept, ismertetés írása), valamint egy kreatív vagy leíró jellegű írásfeladatot (napló, történetírás, kedvenc üzlet, évszak leírása). Az egyik olvasás-írás feladat egy szöveg elolvasására és megértésére épülő baráti levél írása 75 szóban, a másik pedig egy szintén 75 szavas irányított történetírás. Ez azért problematikus, mert a szöveg megértése alapvetően befolyásolja az írást.

A vizsgán alkalmazott írásfeladatok megléte vagy hiánya, nyitottsága vagy zártsága felfedi, hogy a vizsgafejlesztők szerint hogyan célszerű a gyerekek íráskészségét a legmegfelelőbb módon mérni. Az a tény, hogy a *Cambridge* vizsgán nincs önálló íráskészséget mérő feladat, a vizsgafejlesztőknek azt a meggyőződését juttatja kifejezésre, mely szerint a gyerekek írásbeli szövegalkotásra még sem önálló, sem irányított formában nem képesek. A *City & Guilds* és a *Pearson* vizsga az irányított szövegalkotás híve, a *Trinity* pedig írott formában is preferálja az önálló szövegalkotást, öt feladatából négy ilyen típusú. A KER A1-es szinten a személyes adatok kérésének és megadásának képességét írja elő levelezés, feljegyzés, üzenet, formanyomtatvány formájában, A2-es szinten pedig képeslap, egyszerű válaszlevél megírását várja el a vizsgázó közvetlen szükségleteihez kapcsolódó témákban.

A beszédkészség mérésére alkalmazott tesztelési eljárások

A szóbeli képességek mérési módszereit elsősorban a vizsga célja határozza meg. A készségi szintet mérő szóbeli vizsga olyan feladatokat tartalmaz, amelyek nem a tanult tananyagra épülnek, de gyerekek számára fejlesztett vizsgákról lévén szó, a tananyagot igyekeznek figyelembe venni. A *Cambridge Young Learners English Tests* vizsga feladataiban különösen szembeűnő eredményei vannak a vizsga tartalmi validitásának növelését célzó folyamatnak: szakemberek és tanárok segítettek szisztematikusan összehangolni a vizsga tartalmát az iskolai tantervekkel. A teszt reprezentatív megjelenítője a vizsgált tantervi anyagban szereplő szókincsnek és nyelvi struktúráknak: autentikus, iskolai használatra alkalmas feladatok születtek. Némelyikük gyakori gyerekjátékokat utánoz (találós kérdések kitalálása), és így „önjutalmazó” motivációs vonzata is van az ifjú nyelvvizsgázók számára (Bailey 2005: 6).

A szóbeli nyelvi képesség a nyelvtudás alábbi területeit foglalja magába: nyelvszervezői készség, ami grammatikai (szókincs, szintaxis, fonológia), szövegtani (kohézió, jólszerkesztettség, kötőszóhasználat, visszautalás) és pragmatikai (funkcionális és szociolingvisztikai) ismereteket, tudást jelent (McKay 2006: 183).

Cambridge	City & Guilds	Pearson	Trinity
1. problémamegoldás / két kép különbsége	1. irányított beszélgetés	1. irányított beszélgetés	1. monologikus beszéd
2. problémamegoldás / információs szakadék	2. szerepjáték / szituációkban	2. monologikus beszéd	2. irányított beszélgetés

Cambridge	City & Guilds	Pearson	Trinity
3. szóbeli szövegalkotás / történetmesélés / képek	3. problémamegoldás / információs szakadék		3. portfóliófeladatok megbeszélése
4. irányított beszélgetés / interjú	4. monologikus beszéd		

14. táblázat. A beszéd-készség mérésére alkalmazott tesztelési eljárások

A 14. táblázat bemutatja a beszéd-készség mérésére alkalmazott feladattípusokat. Láthatjuk, hogy az irányított beszélgetést mind a négy vizsga alkalmazza. A *Cambridge* vizsgán kettő, a *City & Guilds* vizsgán egy problémamegoldási feladattal találkozunk. Három vizsgarendszerben (*City & Guilds*, a *Pearson* és a *Trinity*) szerepel feladatként a vizsgázó előzetes felkészülését igénylő monologikus beszéd. A *Cambridge*, a *City & Guilds* és a *Trinity* vizsgán is megjelenik egy-egy olyan feladat, amelyik a másik három vizsgarendszerben nem szerepel. A *Cambridge* jellegzetessége a történetmesélés képek alapján, a *City & Guilds* a szituációs szerepjátékot részesíti előnyben, a *Trinity* pedig egyedülállóan alkalmazza vizsgafeladatként a „gondolatérkép” készítését egy adott témáról, valamint a vizsgázó portfóliójában korábban elkészített feladatok megbeszélését.

A szóbeli feladatok értékelése

A *Cambridge*, a *Pearson* és a *Trinity* vizsga deklarált célja a beszéd-készség és hallásértés integrált vizsgálata. Szándékuk szerint mindegyik feladatuk ezt a fajta készségmérést alkalmazza. A 15. táblázat azt mutatja meg, hogy bár a *City & Guilds* kézikönyvében nem jelenik meg a készség integrált mérésének szándéka, a beszéd-készséget vizsgáló feladattípusaik éppúgy mérik a hallásértés képességét, mint a másik három vizsga feladatai. A *Cambridge* és a *City & Guilds* vizsga négy, a *Pearson* kettő, a *Trinity* három integrált beszéd-készséget mérő feladatot alkalmaz. A feladatok elemzése során azt vizsgáljuk meg, mennyire valósul meg a készség integrált mérése, valamint melyek azok a módszerek és feladattípusok, amelyek leginkább képesek előhívni és bemutatni a gyerekek nyelvtudását.

Cambridge	City & Guilds	Pearson	Trinity
integrált beszéd-készség és hallásértés	integrált beszéd-készség és hallásértés	integrált beszéd-készség, olvasás és hallásértés	integrált beszéd-készség, hallásértés és íráskészség
4	4	2	3

15. táblázat. A beszéd-készséget önállóan, illetve integráltan vizsgáló feladatok száma

A *Cambridge* vizsga szóbeli részében érvényesül a vizsgázók támogatásának elve. Mind A1, mind A2 szinten a vizsgázót egy segítő személy kíséri, aki bemutatja őt a vizsgáztatónak: ezzel valóságos nyelvi szituációt hoz létre, és valódi kommunikációra teremt lehetőséget. A vizsgán a nyitott végű feladatok vannak túlsúlyban. Az első két feladat inkább a nyelvi kompetencia formai elemeinek használatát követeli meg,

a második kettő interaktívabb, jelentésre összpontosító, önálló szövegalkotást igényel. A tanulóknak mind a négy feladatban használniuk kell a nyelvi képességeiket, de az első kettő nem igényel szerepszerű viselkedést. A másik kettőben a történet elmesélőjeként, illetve interjúalanyként alkalmuk van a gyerekeknek a szerepjátékra. A feladatok többféle részképességet vesznek igénybe, és kognitív erőfeszítésre is készítetik a vizsgázókat, különösen a következtető, a problémamegoldó és a megfigyelő készségeket teszik próbára. A sikeres megoldás érdekében alkalmazniuk kell a dekódolás és a kódváltás (vizuálisról verbálisra) készségét is. A feladatok integráltan tesztelik az olvasás, a hallásértés és a beszédkészség területeit. A szövegalkotás képek alapján a *Pearson* vizsgán az írástesztben volt feladat.

A *City & Guilds* vizsgán a négy feladat változatos: interjú, szituációs szerepjáték, információcsere, monologikus beszéd választott témáról. Mind a négy feladat a beszédkészség más-más aspektusát méri. A szituáció olykor monologikus beszédre (Beszélj valakinek az iskoláról), olykor valódi párbeszédre (Rossz buszra szálltál, kérdezd meg, hogy jutsz vissza az iskolába) ad alkalmat. Az információcsere-feladat azonos a *Cambridge* vizsgán szereplővel, de itt hiányoznak a vizuális kellékek, ezért nem találjuk éppolyan érdekfeszítőnek. A monologikus beszédre itt is előre felkészülhet a vizsgázó, ugyanúgy, mint a *Trinity* és *Pearson* vizsgákon, és itt is kialakulhat belőle valódi párbeszéd. Mind a négy feladat interaktív vagy azzá alakítható, lehetőséget ad spontán megnyilatkozásra. A *City & Guilds* és *Trinity* vizsgákon a magukkal hozott tárgyról beszélhetnek a gyerekek.

A kutatások szerint a kisgyerekek sikeresebben oldanak meg olyan feladatokat, amelyekben képek helyett tárgyak szerepelnek (Cocking és McHale 1981, Serna 1989, Beck 1994, idézi Bailey 2008: 388). A tárgyak segítik a feladat kontextusba helyezését az „itt és most” kevesebb kognitív erőfeszítést igénylő konkrétságával. A négy feladat meglehetősen hosszú, de nem ró nagy kognitív terhelést a gyerekekre. A feladatok autentikusak, interjú és szerepjáték formájában valódi élethelyzeteket is felsorakoztatnak.

A *Pearson* vizsga mindkét nyitott végű feladata produktív nyelvhasználati képességet mér. A gyerekek életkori sajátosságainak megfelelő társasjátékforma, a játék-helyzet vonzó, autentikus keretet biztosít, interaktív, spontán megnyilvánulásokra ad alkalmat. A második feladatban a vizsgázó a témán belül szabadon megnyilatkozhat. A *Pearson* vizsga is megengedi (mint ahogy a *City & Guilds* és a *Trinity* vizsgák is), hogy a gyerekek betanult, kész szöveggel érkezzenek a vizsgára, ezáltal biztosítja a segítő támogatás (*scaffolding*) elvének érvényesülését. A feladat akkor válik interaktívvá, amikor a vizsgáztató és a többi vizsgázó kérdéseket tesz fel a vizsgázónak az elhangzottakkal kapcsolatban. A készségek közül a feladatban szerepet játszik a hallásértés képessége, az olvasási és olvasásértési képesség (feladatkártyák, kérdések, utasítások olvasása) és a beszédkészség is. A feladat szubjektív méréstechnikai eljárással értékelhető. A feladatok szintje megfelel a gyerekek szociális, affektív és kognitív szintjének és igényeinek. A *Pearson* vizsga tehát ténylegesen megvalósítja a készségek integrált mérését.

A *Trinity* vizsgán a vizsgázónak három feladata van: az elsőben egy általa kiválasztott témáról önállóan beszél, majd a második feladatban interakcióba lép, párbeszédet folytat a vizsgáztatóval. Valódi, életszerű szituáció jön létre, és a gyerekek affektív igényeit is kielégíti, amikor az első feladatban a kedvenc dolgaikról beszélhetnek.

A kérdés-felelet spontaneitása mindkét feladatban végig érvényesül, fokozott integrált hallásértési készséget és beszédkészséget igényel; mindamellet nem találkozunk sem képi információ alapján megvalósítandó szövegalkotással, sem szerepjátékkal. A harmadik feladatban, a portfólió ismertetésében ugyancsak benne van az autentikusság lehetősége, de mivel nem pontosan körülhatárolt, mértéke nem megítélhető; mint ahogy az sem, hogy a feladatok során a nyelvhasználati képességek alkalmazására milyen mértékben kerül sor. A vizsga megkezdése előtt néhány perccel a vizsgázónak „gondolattérkép” kell készítenie egy formanyomtatványon az általa választott témáról. A megfelelően kitöltött térkép orientálja a vizsgáztatót, és befolyásolja a beszélgetés menetét. A vizsga harmadik részében a gyerekek a portfóliójukban szereplő, feladatbankból kiválasztott három feladatról számolnak be. A korábban elkészített feladatok megvitatása és értékelése a vizsga részét képezi. A „gondolattérkép” felvázolása a gyerekek íráskészségét is vizsgálja, kognitív kihívást is jelent, és a nyelvi tartalom túl a rendszerező készségük alkalmazását is igényli.

Mind map: My school trip to Paris	
What we did and saw	The activity I enjoyed the most
Main points to discuss about my topic	
What we are going to do next year	Some differences between Paris and my city

16. táblázat. Egy beszédtema gondolattérképe (ISE Handbook, Feb 2010)

Az értékelés kritériumai

A vizsgák kritérium- és pontrendszerében a vizsgafejlesztőknek a gyerekek vizsgáztatásáról vallott alapelvei tükröződnek. Először azt vizsgáljuk meg, hogy a vizsgarendszerek megállapítanak-e megfelelési küszöbszintet az egyes készségek teljesítésére, vagy a vizsgapontok összeadódnak, és az összesített pontszámnak kell elérnie egy adott százalékot. Ezután azt tekintjük át, hány százaléknyi teljesítmény jelent sikeres vizsgát az egyes vizsgarendszerekben, és fellelhetőek-e a vizsgakézíróknyvekben a pontozás alapelvei, kritériumai, illetve a pontok százalékra váltása, továbbá vannak-e fokozatai a sikeres vizsgának, hányféle szinten lehet őket teljesíteni. Majd arra keresünk választ, hogy a pontszámok azonosak-e minden item esetében, vagy súlyozottan több pontot érnek-e a nehezebben teljesíthető feladatok. Adatokat keresünk arra vonatkozóan is, hogy a gyerekek hogyan teljesítenek az egyes vizsgákon, végül azt nézzük meg, milyen a szóbeli és írásbeli készségek értékelésének pontaránya, milyen kritériumok alapján ítélik meg a vizsgák a gyerekek szóbeli teljesítményét.

A *Cambridge* és a *Pearson* nem állapít meg megfelelési küszöbszintet az egyes készségek teljesítésére, a pontszámok együttes értéke dönti el, hogy a vizsgázó meg-

felelt-e. A *City & Guilds* vizsgán mind a négy alapkészség esetében, a *Trinity* vizsgán a szóbeli és az írásbeli vizsgarészen külön-külön is el kell érni a küszöbszintet. A vizsgarendszerek eltérő pontozási gyakorlata eltérő alapelvet tükröz. A *Cambridge* és a *Pearson* a készségeket integrált módon méri, ezért nem tartják indokoltnak a pontszámok készségek szerinti elkülönítését. A *City & Guilds* vizsgakézikönyvben ez a kritérium nem jelenik meg. A *Trinity* vizsga is integrált mérést alkalmaz, de külön egységnek tekinti az írásbeli és a szóbeli vizsgarészt.

A vizsgakézikönyvek az értékelési rendszerről eltérő mértékben adnak tájékoztatást. Rendszerint az az információ hiányzik, hogyan történik a pontszámok százalékpont-ra váltása. A *Pearson* vizsga a megfelelési küszöb százalékát nem teszi közzé, a *Cambridge* a pontszámok átváltását hagyja homályban. A *Cambridge* és a *City & Guilds* vizsga két szinten, a *Pearson* és a *Trinity* vizsgarendszer három szinten teljesíthető sikeresen. A *Cambridge*, *City & Guilds* és *Trinity* vizsga minden itemre azonos pontot ad, a *Pearson* eltérően értékeli, súlyozza az egyes itemek nehézségét.

	Megfelelt (%)	Jól megfelelt (%)	Kitűnő (%)
Cambridge	65		85
City & Guilds	60	75	
Pearson	50	75	85
Trinity	65	75	85

17. táblázat. A vizsgák kritérium- és pontrendszere

A *Cambridge* vizsgát megfelelt (*Pass*) és kitűnően megfelelt (*First Class Pass*) szinten lehet teljesíteni, a sikerhez 65%-os teljesítményt kell elérni. A *Cambridge* vizsgán minden item egyenlő súlyú, a feladatok követelményei a magasabb szinteknek megfelelően progresszíven növekednek. A vizsga végén minden gyerek – teljesítménye szerint – készségenként egy, két, három, négy vagy öt University of Cambridge pajzs-emblémát kap jutalomképpen a vizsgabizonyítványába. Minden gyerek kap legalább egy emblémát, ha a teszt mindegyik részére megkísérelte a válaszadást. A kézikönyv szerint a *Cambridge* tesztek kritériumorientáltak, korrekten próbálják megragadni a vizsgázók készség szintjét.

Nem közlik, hogyan történik a nyerspontok átváltása. A vizsgakézikönyv nem tesz említést arról, hogy hány pontnak felel meg az egy, két, három vagy négy pajzs. Az öt pajzsot maximális, 100%-os teljesítménynek véve és a skálát 20%-os sávokra osztva arra az eredményre jutunk, hogy a három pajzsot szerző gyerekek teljesítménye 60%. A hallásértésben 3,38 pajzs, az olvasás-írásban 3,36, a beszéd-készség terén 4,45 pajzs volt a gyerekek átlagteljesítménye (Exam Report 2007).

	1 pajzs	2 pajzs	3 pajzs	4 pajzs	5 pajzs
Hallásértés	25%	40%	22%	8%	4%
Olvasás-írás	21%	31%	28%	14%	6%
Beszéd-készség	4%	9%	10%	20%	58%

18. táblázat. A gyerekek (pajzsokban kifejezett) teljesítménye az egyes készségek mérésére a Cambridge vizsgán (Exam Report 2007)

A 18. táblázat azt mutatja meg, hogy az egyes készségek mérése során a vizsgázó gyerekek hány százaléka ért el egy, két, három, négy vagy öt pajzs értékű teljesítményt. A táblázatból kiolvasható, hogy a maximális pontszámot, öt pajzsot elérő gyerekek száma a beszéd-készség vizsgarészben a legmagasabb (58%-os), a hallásértésben (4%) és az olvasás-írásban (6%) a legalacsonyabb.

A *City & Guilds* vizsgán a megfelelelhez legalább 60%-os, a kitünően megfelelelhez 75%-os vagy afeletti összteljesítmény kell úgy, hogy az írásbelin 10-ből legalább hét jó válasz szükséges az olvasás-írás teszten, és 15-ből legalább 11 pont az íráskészség feladatban. A szóbeli vizsgarészen követelmény, hogy az elérhető 30 pontból legalább 18-at szerezzen a vizsgázó (6, 9, 6, 9 pont a négy feladatra).

A *Pearson* vizsga dokumentációjában nem jelenik meg a megfelelelés küszöbszintje, mindössze annyi, hogy a vizsga sikerességének három kategóriája van: megfelelelt (*Pass*), jól megfelelelt (*Merit*) és kitünő (*Distinction*). A vizsgajelentésekből lehet következtetni az egyes szintek értékére: a vizsgázók szóbeli teljesítményét 16–19, 10–15 és 10 pont alatt teljesítő kategóriákba sorolják, eszerint a 10 pont 50%-os, a 16 pont 85%-os, a 20 pont 100%-os teljesítménynek felel meg.

A 19. táblázat a *Pearson* vizsgakézikönyv adatait mutatja be, amelyekből azt is megtudhatjuk, hogy a gyerekek az egyes feladatokban hogyan teljesítettek, milyen típusú feladatokat oldottak meg nagy százalékban sikeresen, és milyen típusú feladatokkal boldogultak nehezebben. Ha visszatekintünk a 9., 11. és 14. táblázatra, ahol az egyes feladattípusokat megneveztük, azt láthatjuk, hogy a hallásértési feladatok közül az elsőt, a *feleletválasztás képek alapján* feladatot sokkal sikeresebben oldották meg a gyerekek (72%), mint a *rövid válaszokat kérő* integrált hallásértés-feladatot (53%). A *feleletválasztós szövegkiegészítést* a negyedik feladatban a gyerekek 84%-a oldotta meg nagyon sikeresen. Kevés magas pontszám született az ötödik, *önálló szövegkiegészítés* feladatban. A hatodik, *képtörténetírás* feladatban a gyerekek 92%-a ért el 50%-os vagy annál jobb eredményt.

Hallásértés	1. feladat	72%-os átlagteljesítmény
	2. feladat	53%-os átlagteljesítmény
Olvasás-írás	3. feladat	81% ért el 50%-nál magasabb eredményt
	4. feladat	84% ért el maximális vagy ahhoz közeli teljesítményt
	5. feladat	a gyerekek kétharmada ért el több mint 50%-ot, de kicsi a magas pontszámot elérők száma
	6. feladat	92% kapott 50%-nál magasabb pontszámot
Beszéd-készség	7–8. feladatok	14% érte el a maximális 20 pontot, 42% 16–19 pontot, 39% 10–15 pontot, 5% kevesebb, mint fele pontszámot ért el

19. táblázat. A gyerekek vizsgateljesítményei az egyes készségekben és feladatokban, százalékban a Pearson vizsgán (Test Reports, Pearson, 2008)

A teljesítmények megítélésénél a *Pearson* vizsgán folytonosan visszatérő elem az 50%-os teljesítményhez való viszonyítás. (Az 50% jelenti a megfelelelési küszöbszintet.)

A szóbeli vizsgán a vizsgázók 14%-a éri el a maximális pontszámot, 42%-nak 80–95%-os a teljesítménye, 39%-nak 50–75%, és a gyerekek kevesebb, mint 5%-a ér el 50%-nál alacsonyabb pontszámot.

A *Trinity* vizsgán 65%-os eredmény kell ahhoz, hogy a vizsga sikeresnek minősüljön. A teljesítéshez a vizsgázónak mind az írásbeli, mind a szóbeli vizsgán meg kell felelnie; a szóbeli és az írásbeli vizsgarészre külön minősítést kap, és a vizsgabizonyítványába is mindkettő belekerül. A megfelelt (*Pass*), a jól megfelelt (*Merit 75%*) vagy a kitűnő (*Distinction 85%*) szintű szóbeli és írásbeli teljesítmény kombinációja jelent sikeres vizsgát. A vizsga 2010 februárjában átalakult, a gyerekek teljesítményéről még nem közöltek információt.

A vizsgák pontrendszere

A 20. táblázat azt mutatja meg, hogy a *Cambridge* vizsga három szintjén a négy készség mérésénél hogyan nő – a szintek emelkedésével párhuzamosan – a vizsgák teljes időtartama, feladat-, item- és pontszáma.

	Időtartam	Feladatok száma	Item- és pontszámok
<i>Starters</i>			
Hallásértés	20	4	20
Olvasás-írás	20	5	25
Beszédképesség	3–5	5	
<i>Movers</i>			
Hallásértés	25	5	25
Olvasás-írás	30	6	40
Beszédképesség	5–7	4	
<i>Flyers</i>			
Hallásértés	25	5	25
Olvasás-írás	40	7	50
Beszédképesség	7–9	4	

20. táblázat. A Cambridge vizsga három szintjének (Starters, Movers, Flyers) összehasonlítása

A 21. táblázat a *City & Guilds* vizsga pontrendszerét mutatja be; a négy hallásértési feladatra 30, a hat olvasás-írás feladatra 70, az írásbeli feladatlpra összesen 100 pont adható. A vizsga szóbeli részén 30 pontot lehet szerezni. A vizsgakézikönyv nem írja le a szóbeli és írásbeli vizsgán adható pontszámok arányát, de a megadott részinformációk alapján, az írásbeli vizsga 100 pontját és a szóbeli rész 30 pontját összeadva a 130 pontos összpontszámból kiszámítható, hogy a hallásértésre és beszédképességre összesen 60 pont adható, az írásbelin szerezhető 70 ponttal szemben.

Készség	Hallás- értés 1	Hallás- értés 2	Hallás- értés 3	Hallás- értés 4	Nyelv- használat	
Pontszám	5	5	10	10	10	
Készség	Olvasás 1	Olvasás 2	Olvasás 3	Olvasás- írás	Írás- készség	Összes
Pontszám	10	10	10	10	20	100

21. táblázat. A City & Guilds vizsga pontrendszere

A *Pearson* vizsgán maximum 100 pontot: az írásbelin 80 pontot (16, 14, 15, 5, 10, 20), a szóbeli részen 20 pontot lehet elérni. A hallásértési feladatok minden itemére 2 pont adható. Az olvasás-írás feladatoknál a párosító feladatokra 1 pontot, a rövid válaszokat igénylő feladatokra 3 pontot kap itemenként a vizsgázó. Az önálló íráskészséget mérő feladat 20 pontos. A 80 pontos írásbeli magába foglalja a hallásértésre adható 30 pontot is. A hallásértésre és beszédkészségre összesen 50 pont adható, vagyis éppen fele az összpontszámnak. Nincs minimális megfelelési küszöb az egyes készségeknél, a pontok összeadódnak. 2008-ban a gyerekek 94,5%-a megfelelt a vizsgán (Test Reports 2008).

A *Trinity* vizsgán az egyes készségterületek teljesítésére adott nyerspontok érték-kategóriákra való átváltásáról szintén nem kapunk tájékoztatást. A szóbelin A, B, C és D, az írásbelin A, B, C, D és E kategóriákba sorolják a vizsgázók teljesítményét, és ezek meghatározott kombinációja szerint adnak megfelelt, jól megfelelt vagy kitűnő minősítést. (Egyaránt jól megfeleltnek számít például, ha a vizsgázó BC, AC vagy BB osztályzatot kap egy vizsgarészre.) Az egyes készségterületek pontszámaránya azonos: mind az írásbeli, mind a szóbeli vizsgafeladatok pontjai 50%-ot érnek. Ebből a portfólióra kapott pontszám adja az írásbeli vizsga 20%-át, az íráskészséget mérő két feladat pontjai pedig 30%-ot tesznek ki.

Trinity ISE 0	Elérhető pontszám	Megfelelési küszöb pontszáma	Összpontszám
Portfólió	19	11	Írásbeli 46
Olvasás-írás feladatok	27	16	
Szóbeli feladatok	100	65	Szóbeli 100

22. táblázat. A Trinity vizsgán elérhető nyerspontok

A 22. táblázatban az írásbeli és szóbeli vizsgarészre adható nyerspontok (46, illetve 100) aránytalanságot tükröznek. A készségek valódi mértékét a vizsgaösszetevők súlyozása adja meg.

Írásbeli vizsga	Portfóliófeladatok	20%
	Olvasás-írás feladatok	30%
Szóbeli vizsga	Beszédkészséget mérő feladatok	50%

23. táblázat. A Trinity vizsga feladatainak súlyozása, százalékban

A 22. és 23. táblázatból is kiolvasható, hogy mind az írásbeli részen, mind a szóbeli részen szerezhető pontok (46 és 100 pont) a teljes vizsgának 50%-át teszik ki. A pontszámokban megmutatkozó aránytalanság azért nem mérvadó, mert a pontok nem adódnak össze; a vizsga akkor sikeres, ha a vizsgázó mindkét komponenst külön-külön is teljesíti.

A szóbeli vizsgák értékelési rendszere

A szóbeli teljesítmények esetében azt kell megvizsgáljunk, hogy a vizsga egésze szempontjából mekkora hangsúlyt kap a beszédképesség és a hallásértés mérése, a vizsgarendszerek milyen kritériumok alapján ítélik meg a gyerekek teljesítményét, miben egyeznek, és miben térnek el egymástól.

A 4. táblázatban láttuk, hogy a *Pearson*, a *Trinity* és a *Cambridge* vizsgákon a szóbeli (hallásértés, beszédképesség) feladatok a teljes vizsgának a felét teszik ki. A *City & Guilds* vizsga néhány százalékkal kevesebb, 46%-nak megfelelő szóbeli feladatot tartalmaz. A négy vizsgarendszer közül kettő, a *City & Guilds* és a *Trinity* szóbeli része önállóan is letehető.

A vizsgázók szóbeli teljesítményének megítélése különböző kritériumok alapján történik az egyes vizsgarendszerekben. Az alábbiakban azt mutatjuk be, hogy a szóbeli teljesítmények mérésének öt összetevőjéből a vizsgák melyikre helyezik a hangsúlyt, a vizsgázó teljesítményének mely aspektusait tartják mértékadónak. A szóbeli teljesítmények értékelési kritériumai a kiejtés (*pronunciation*), a folyékonyág (*fluency*), a nyelvhelyesség (*accuracy*), a szókincs használata (*vocabulary use*) és a szociolingvisztikai megfelelés (*sociolinguistic appropriateness*) (Brown 2001: 389).

A *Cambridge* azt vizsgálja, hogy a válaszok mennyire tükrözik a feladat megértését, milyen a válaszok sebessége és kifejtettsége, nyelvhelyessége, és milyen a vizsgázó kiejtése (Exam Reports 2007).

A *City & Guilds* vizsga négy fő terület mérésére összpontosít: a vizsgázó kommunikációs készségét (*communication*), nyelvhelyességét (*accuracy*), valamint nyelvtudásának terjedelmét (*range*) és beszédének folyékonyágát (*fluency*) vizsgálja. A szóbeli vizsga önállóan is letehető, ennek megfelelően a vizsgakézikönyvben részletes útmutatást találunk a szóbeli teljesítmény megítélésének kritériumairól (*City & Guilds SESOL for Young Learners Handbook 2008*).

A *Pearson* vizsga az adott nyelvi szintnek megfelelő nyelvtani struktúrák és szókincs használatát, valamint az érthető kiejtést értékeli. Mindkét feladatára 10 pontot, összesen 20 pontot ad (*Test Reports 2008*).

A *Trinity* vizsga komplex módon a feladatok teljesítésének színvonalát A, B, C és D kategóriákba sorolja aszerint, hogy a vizsgázó mennyire birtokolja a kézikönyvben felsorolt kommunikációs készségeket, nyelvi funkciókat, nyelvtani, lexikai és fonológiai ismereteket, nyelvhasználata mennyire megfelelő és pontos, válaszadásának folyamatossága és helyessége az adott nyelvi szintnek megfelel-e (*Centre Handbook Feb 2010*).

Látjuk, hogy a szóbeli teljesítmények értékelésében a *Cambridge* vizsga elsősorban a megértést, a nyelvhelyességet és a kiejtést jutalmazza. A *City & Guilds* vizsga a kommunikatív készség alkalmazására helyezi a főhangsúlyt; nem von le pontot a nyelvtani hibákért, mert fontosabb, hogy a kommunikáció sikeres legyen, elősegítse a meg-

értést. A *Pearson* vizsga elsősorban a szókincs és a nyelvtani struktúrák megfelelő használatát értékeli, és az érthető kiejtést követeli meg. A *Trinity* vizsga is fontosnak tartja a kommunikációs készségeket, de emellett a nyelvhelyességre is hangsúlyt fektet. Arról nem ír a kézikönyv, hogy ténylegesen jutalmazták-e pontokkal a hallásértés megfelelő működését, mint ahogyan azt a vizsgaismertetőben deklarálták.

Összegzés, kitekintés

Az elemzésünkben négy, gyerekek számára kidolgozott nemzetközi nyelvvizsgarendszert hasonlítottunk össze. A bevezető részben megvizsgáltuk, milyen érvek szólnak a vizsgák létjogosultsága mellett és ellen, és melyek azok az életkori sajátosságok és nyelvhasználati jellegzetességek, amelyek figyelembevétele nélkül nem valósulhat meg a gyerekek nyelvtudásának megbízható és érvényes mérése.

A tanulmány első részében azokat az alapfogalmakat vázoltuk fel, amelyek segítségével lehetővé válik a készségi szintet mérő vizsgarendszerek elemzése, majd a 7–12 éves diákok idegen nyelvi fejlődésének azon jellemzőit ismertettük, amelyek meghatározzák, hogyan célszerű a nyelvtudásukat értékelni és fejleszteni. A második részben megvizsgáltuk a tesztek célját és a Közös Európai Referenciakerethez való kapcsolódásukat. A harmadik részben elemeztük a vizsgák konstruktumát és kritériumrendszerét, a vizsgafeladatok elemzéséhez Bachman és Palmer használhatósági keretrendszerét, valamint Alderson, Clapham és Wall (1995: 11–13) tesztelemzési kritériumait alkalmaztuk, melyeket McKay (2006) adaptált gyerekek vizsgafeladatainak jellemzésére.

Az összehasonlítás során világossá vált, hogy bár látszólag egyensúly van a négy nyelvi alapkészség mérése között, a vizsgarendszerek eltérően ítélik meg az egyes készségek fontossági sorrendjét, különbözik a mérésükre használt feladatok száma és súlya is. Elemeztük az egyes készségek mérésére szánt feladatok százalékos arányát, és megállapítottuk, hogy az írásbeli és szóbeli készségek mérésére szánt feladatok százalékos megoszlásában egyensúly kialakítására töreksenek a vizsgarendszerek, ugyanakkor nem kellő mértékben veszik figyelembe a kisgyerekkori nyelvtanulás alapvető jellegzetességét, a beszédkészség és a hallásértés primátusát. Az olvasás-írás feladatok vizsgálatánál további aránytalanságokat emeltünk ki. A *Cambridge* vizsga az olvasás-írás feladatok teljes integrációjára törekszik, nem alkalmaz külön írásfeladatot. A *Cambridge* vizsgán az írásfeladatok, a *Pearson* és *Trinity* vizsgán az olvasásértési feladatok nem jelennek meg önállóan. Az integráltnak nevezett feladatokban pedig vagy az olvasás, vagy az íráskészség mérését sikerül csak megvalósítaniuk. A *Cambridge* vizsga az egymásra épülő, fokozatosan nehezedő olvasásértési feladatok mellett önálló íráskészségmérő feladatokat nem tartalmaz. A *Cambridge* vizsga alkalmazza a legtöbb zárt feladatot (16-ból 10-et), és az objektív mérés technikai eljárásokat helyezi előtérbe (16-ból 14-et).

A *City & Guilds* vizsga a leghosszabb: 13 oldalas az írásbeli feladatlap. A négy nyelvi alapképesség viszonylagos egyensúlya mellett kevésbé veszi figyelembe a gyerekek életkori és nyelvtanulói jellegzetességeit: a feladatok érdekessége, motiváló ereje, vizuális megjelenítése elmarad a *Cambridge* és a *Pearson* vizsgákhoz képest. A *City & Guilds* minden készséget mér, de feladatai megítélésünk szerint nem eléggé motiválóak. A *Pearson* vizsga az integrált tesztelést preferálja, az olvasásértés önálló szövegeken megvalósuló mérésére nem fektet hangsúlyt.

A vizsgákon a leggyakoribb olvasásértési feladattípus a szövegkiegészítés, az íráskészség-feladatok közül pedig az irányított szövegalkotás: levél, e-mail írása képek alapján vagy önállóan. A beszéd-készség-feladatok közül az interjú, az irányított beszélgetés, a problémamegoldó (információs szakadék) feladatok és az előzetes felkészülést igénylő monologikus beszéd fordul elő a legtöbbször.

A *Trinity* a vizsga leírása szerint a négy alapkészség lefedésére kizárólag integrált feladatokat alkalmaz. Megfigyelhettük azonban, hogy míg a vizsgafejlesztők szándéka szerint a legnagyobb mértékben a *Trinity*, legkisebb mértékben a *City & Guilds* vizsga tartalmaz integrált feladatokat, valójában a *Cambridge* és a *Pearson* a *Trinity* vizsgánál nagyobb mértékű integráltságot mutat. A *Trinity* vizsga csak nyitott végű feladatokat tartalmaz, és mind a nyolc feladata szubjektív elbírálású.

A *Trinity* újszerű vizsgafelfogása és feladatai (portfólió, „gondolattérkép”) a gyerekek önálló tanulás iránti felelősségérzetének kialakulását célozzák meg. A vizsga feltételezi ugyanis, hogy a portfóliófeladatok elvégzését a gyerekek egyéni kutatómunkával, búvárkodással, elmélyüléssel oldják meg. Azzal, hogy vizsgahelyzetben a készségeknek csak egy részét méri, azt hangsúlyozza, hogy a diákok önálló otthoni vagy iskolai munkával szerzett és elsajátított ismeretei és készségei (például a portfóliófeladataik önálló megtervezése és kivitelezése) éppoly értékesek, mint a vizsgahelyzetben előhívottak. Ezek a kritériumok a gyerekeket önállóságra nevelik, bátorítják tanulásukat, segítik a vállalt feladataik iránti felelősségtudatuk elmélyülését. Mindezekkel együtt sem teljesen világos azonban, mit takar pontosan a portfólió bemutatása és megvitatása mint vizsgafeladat. Az újonnan bevezetett feladatok nagy valószínűséggel a gyakorlati kipróbálás során nyerik majd el végleges formájukat és tartalmukat.

A többi vizsgarendszer esetében is észrevehető a változtatásra való hajlandóság. Legutóbb a *Pearson* vizsgafejlesztői tették közzé, hogy a vizsga 2010 novemberétől megújul, témakörei bővülnek, feladatai egyénre szabottabbak lesznek, a társasjátékformát a szóbeli vizsgán felváltja a személyes beszélgetés, az egyetlen központi témakör helyett pedig hármat fognak alkalmazni. Nem változik azonban a teszt célja és a megcélzott korosztály, valamint megmaradt az a szándék is, hogy a teszt mind a négy készséget integráltan mérje.

A vizsgák változnak, megújulásra, tökéletesedésre törekszenek, amiben nyilván a változó piaci igények játszanak meghatározó szerepet. Reményeink szerint olyan értékelési módokat keresnek, amelyek megfelelő indikátorai lehetnek a gyerekek nyelvtudásának.

A magas költségtérítésű nemzetközi vizsgarendszereknek a tanulási-tanítási folyamat szempontjából abban van jelentőségük, hogy befolyásolhatják ezt a folyamatot, képet adhatnak a diákok teljesítményéről, kimutathatják azokat a területeket, amelyeken a tanulók alulteljesítenek, illetve eredményesek. Mind a négy vizsgarendszer tartalmaz olyan vizsgafeladatokat, amelyek követendők lehetnek az osztálytermi gyakorlat számára, magukban hordozzák a diagnosztikus mérés lehetőségét, és alkalmazhatóak egy-egy készség egy-egy aspektusának mérésére. Ugyanakkor óvatosságra int, hogy sok esetben nem azt mérik, amit hirdetnek, illetve amit mérni hivatottak.

A vizsgák más-más készségterület más-más aspektusának mérésében jeleskednek, és kétségtelenül gazdagítják a napi gyakorlatban alkalmazható feladattípusok skáláját.

A feladatok önvizsgálatra, a tanulási-tanítási szükségletek számbavételére készítetnek: elemzésük elősegíti annak tudatosítását, milyen feladattípus milyen készség mérésére alkalmas vagy nem alkalmas, milyen előnyei-hátrányai vannak a diszkrét pontos és az integrált tesztelésnek.

A négy vizsgarendszer mindegyike hozzáadhat valamit a tanulási-tanítási folyamat színesebbé, tudatosabbá tételéhez az általa alkalmazott jó vagy kevésbé jó gyakorlaton, a feladattípusain keresztül. A vizsgák elemzése megerősítette, hogy a készségek egyoldali fejlesztése helyett a készségek kiegyensúlyozott, együttes fejlesztésére van szükség, és a szóbeli képességek, a hallásértés és beszédképesség fejlesztésének nagyobb hangsúlyt kell kapnia. A vizsgák alapvető kritériuma, hogy sokféle módszerrel és feladattípussal mérjék a nyelvtudást, hogy releváns, életszerű, a gyerekek nyelvtanulási tapasztalataihoz kapcsolódó feladatokat tartalmazzanak. A feladatok, itemek kiválasztásának összhangban kell lennie az ifjú nyelvtanulók kognitív feldolgozási képességével és a feladatok ismerőségének mértékével (Bailey 2008: 387). A legbiztosabb értékelési rendszer az, amelyik a képességek széles skáláját, többféle aspektusát motíváló feladatokkal méri, és az integrált mérést csak olyan mértékig alkalmazza, amely nem megy a mérés egyértelműségének rovására.

A nemzetközi standardizált vizsgák alapján leszűrt megállapítások figyelembevételével mellett érvényesebbek lehetnek az osztálytermi formatív értékelési módszerek eredményei, mert a vizsgahelyzet a gyerekek meglévő nyelvtudását nem minden esetben képes kellő mértékben előhívni (Bailey 2008: 389). A tanulás a napi osztálytermi diagnosztikus értékelés számára az, hogy a tanulási-tanítási folyamat folyamatos értékelést igényel. A legbiztosabb értékelési módszer többrétegű, része mind a standardizált teszt, mind az osztálytermi formatív értékelés, tanórai megfigyelés.

Az a tény, hogy a gyerekeknek szóló nyelvvizsgarendszerek eltéréseket mutatnak alkalmazott módszereikben, tesztelési eljárásaikban és számos egyéb vonatkozásban, azzal is magyarázható, hogy a vizsgatestületek magukra nézve kötelezőnek tartják a Közös Európai Referenciakeret által deklarált szinteket és elvárásokat, amelyek azonban elsősorban általános nyelvi szintleírások, nem térnek ki a gyerekek eltérő sajátosságaira és szükségleteire. Nem találunk utalást a KER-ben például a segítő támogatás elvére (*scaffolding*) vagy arra, hogy az alapképességek kialakításához a tanulási képességek, részképességek fejlesztése is fontos.

Szükség lenne a gyerekek olvasás- és íráskészségeinek, tevékenységeinek, stratégiáinak és kompetenciáinak számbavételére. Arra, hogy milyen sajátos megkülönböztető jegyeket lehet azonosítani a gyerekek vizsgaszereplésében, valamint hogy milyen egy tipikus vagy valószerűsíthető vizsgateljesítmény az egyes nyelvi szinteken. Közelíteni kellene egymáshoz a formatív értékelési módszereket, az osztálytermi értékelési gyakorlatot és a vizsgák tesztelési módszereit. Mindez további kutatást igényel.